

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
НАЦИОНАЛЕН ИНСТИТУТ ПО
ГЕОФИЗИКА, ГЕОДЕЗИЯ И ГЕОГРАФИЯ
№ 819 / 01. 12. 20 14 г.
СОФИЯ

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Петър Ст. Петров, член на Научното жури

за дисертацията на Евгени Георгиев Балтаков

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

на тема: *Морфология на карста в Панежки карстов район*

Дисертантът Евгени Г. Балтаков представя в класически формат регионално изследване на карстова морфология – Ябланишко бърдо със съответните периферии.

На 117 страници текст, илюстрирани с 45 фигури (картосхеми и фотоси) и 10 таблици, с литературна справка от около 200 заглавия, се излагат и анализират от теоретична и приложна гледна точка, условията за образуване на карст и съвременните морфоложки черти на неголяма, добре ограничена територия.

Дисертационният труд започва с ясно, добре балансирано и много кратко съдържание – малко над 1 страница, което е изложено в достатъчно разбираем вид в самата разработка. Ясно и разбираемо са изложени обекта, предмета, целите и задачите на изследването.

Като спазва добре известната традиционна форма за поднасяне на общите теоретични аспекти, Евгени Балтаков съвсем накратко обяснява физикохимическата природа и сложността на карстовите процеси и явления.

След общите постановки и прегледа на досегашната изученост на територията, дисертантът сравнително лесно навлиза в обекта на изследването си като логично започва с предпоставките за карстообразуване. Тук, на базата на предишни изследвания, най-вече от геолози, могат да се намерят достатъчно подробни описания, предимно на тектонските особености.

В следващия, много важен раздел – Морфохидрографски анализ, дисертантът прилага системния подход, т.е. – разглежда централната част на района като карстова геосистема с две основни подсистеми: Витска неокарстена подсистема и Ябланишко-Панежка карстова подсистема. Този сполучливо избран подход за пространствен анализ, е особено подходящ за изследвания район, тъй като от гледна точка на хидроложките особености, е налице карстообразуване от комбиниран тип води: съчетание на алохтонни и автохтонни. Известно е, че в подобни случаи карстообразуването е най-представително. Това важи особено за подземния карст (от алохтонно-автохтонни води са формирани

Магурата, Духлата, Дяволското гърло, Ягодинската пещера и много други значителни по дължина и обем пещери и пещерни системи).

В следващия раздел, свързан с вътрешната териториална диференциация на Панежкия карстов район, Евгени Балтаков поднася недвусмислено сериозни новини, като достатъчно категорично детайлизира диференцирания от доста отдавна от известния специалист по карста Владимир Попов, Панежки карстов район. Дисертантът е установил почти неизвестни подхранващи най-големия у нас карстов извор Глава Панега, повърхностни микроводосбори. В резултат на теренни проучвания са разкрити места на губилища на повърхностни речни води в слабовсечените долини на Ябланишка река, както и на Батулска река. Отбелязано е (непосредствено и югозападно от село Златна Панега) наличието на епигенетичен пролом на Батулска река, в който има видима загуба на речни води (точно както и река Вит северно от село Полатен). В този случай единствено възможния естествен дренаж е карстовият извор Глава Панега. Не е трудно да се разбере от какво значение е, особено за практиката, този на пръв поглед не толкова впечатляващ принос на дисертационния труд.

При допълнителното диференциране на Панежкия карстов район на четири подрайона, се появява сериозен теоретичен проблем, който авторът е осъзнал добре. Северните два подрайона – Беленско-Румянцевски и Ниновско-Пещерски, представляват окарствяване в аптски (ургонски) варовици, а в южния, най-големия и най-представителния карстов подрайон – Брестнишко-Нановишкия, са окарстени юрските (титонски) варовици. Проблем представлява и отнасянето на западния (Драгоишки) подрайон към Панежкия район. Очевидно, независимо от липсата на генетико-функционални връзки, дисертантът съзнателно е избегнал дискусияния елемент като се е базирал, съвсем справедливо, на вече утвърдената регионализация на Владимир Попов.

С оглед извеждане и систематизиране на вътрешнорегионалните различия в окарствяването, авторът логично е поставил акцент върху геоложките и геоморфоложките особености на диференцираните подрайони. В сравнителен порядък ясно се откроява класическият карст на Брестнишко-Нановишкия подрайон – от микроформите (елементите на карите) до макроформите като карстово поле.

Логически завършек на представения дисертационен труд е разделът, свързан с рационалното природоползване на изследваната територия. В него, наред с разкриване на проблемите, свързани с добиването на варовикови кариерни материали, използването на карстови води, агро- и лесотехническите мероприятия, са предложени идеи за т. нар. щадящо природоползване – напр. устройването на Ландшафтен парк „Драгоишки скален венец”.

На фона на позитивното като цяло впечатление, се разкриват и някои недостатъци, които могат да се отстранят при по-нататъшни и по-задълбочени изследвания:

1. Пестеливо на места разглеждане на сложните карстообразуващи процеси и условията, които ги пораждат.
2. Липса на йерархично подреждане на значимостта на отделните фактори и условия.
3. Недостатъчни обяснения на сложната хидродинамика.
4. Недостатъчно добре доказана евристична стойност на геосистемния подход.
5. Тривиални на места изводи.

Независимо от отбелязаните по-горе общи бележки в критичен порядък, представеният от Евгени Г. Балтаков дисертационен труд, запълва сериозна празнина, очертала се през последните десетки години в комплексното изследване на карстовата морфология у нас. Дисертацията като цяло може да бъде оценена положително – отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и Правилника за неговото приложение. Това ми дава основание да смятам, че на дисертанта може да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор”.

14.11.2014 г.

Изготвил становището:

/Доц. д-р Петър Ст. Петров/